

ԳՐԻԳՈՐ
ՆԱՐԵԿԱՅԻ

ԱՂԵՐ

Գրիգոր Նարեկացի

ՏԱՂԵՐ

Երևան 2018

*Սուրբ Գրիգոր Նարեկացու միջոցով մենք մոտենում ենք Աստծուն:
Ներշնչման աղբյուր են իր «Տաղեր»-ը, որոնցում սուրբի լուսավոր ոգու
շողարձակող լարերը սպեղանիներ են դառնում ամեն հայի հոգում:*

*«Նարեկացի» արվեստի միության հիմնադիր՝
Նարեկ Զարուբյունյան*

«Նարեկացի» արվեստի միության հրատարակած գրքերի, արվեստի տարբեր ճյուղերը ներկայացնող ստեղծագործությունների գանձարանը հարստացավ ևս մի գլուխգործոցով՝ սուրբ Գրիգոր Նարեկացու տաղերի և շարականի հրատարակությամբ:

Փոքրիկ այս գրքույկում ներառված են Գրիգոր Նարեկացու այն վեց տաղերը և միակ շարականը, որոնց մեղեդին, մշտապես երգվելով, դարերի խորքից հասել է մեզ: Տաղերը ներկայացված են գրաբար և աշխարհաբար՝ բացառությամբ շարականի և «Տաղ Սուրբ Խաչին» (Յաւիկ) տաղի: Վերջինիս թարգմանության բացակայությունը, հավանաբար, Նարեկացու գրչին պատկանելու հարցի վիճելիությունն է:

Գրքույկում զետեղված են տաղերի և շարականի նոտաներն, և ձայնասկավառակը՝ Գևորգ Զունանյանի և Աննա Մայիլյանի անզուգական կատարումներով: Երգերի բազմաձայնումը՝ Դանիել Երաժիշտի:

©«Նարեկացի» արվեստի միություն, 2018

*Միակ հանճարը, որ կարողացավ
Ամենապարզը դարձնել խոր-խորհուրդ....
Եվ այդ բերքի մեջ, մեզ համար սփռված,
Մենք հանց մեղուներ, իր ոսկեփողոց
Նեկտար ենք քաղում:*

Բալմոստ

Նարեկացու երգարվեստը

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգեն Առաջինը հայ միջնադարյան հոգևոր երաժշտությունը բնորոշել է իբրև «Սուրբ Հոգով շաղախված»: Այդպիսին են նաև Նարեկացու երգերը:

«Մատենան ողբերգութեան» պոեմից 12 աղոթք ներմուծվել են «Պատարագամատոյց», «Ժամագիրք» և «Աղոթագիրք». ըստ Ն. Թահմիզյանի կազմած ցանկի՝ թիվ 18, 41, 89 գլուխներն ամբողջությամբ, իսկ 8, 12, 23, 31, 35, 80, 84, 91, 93 գլուխները՝ հատվածաբար (1, էջ 80): «Փառք Զրիստոսի ամենազոր յարութեանն» շարականը, «Աչքն ծով ի ծով», «Հաւուն, հաւուն» տաղերը Ն. Թաշճյանը զետեղել է ձայնագրյալ ժամագրքում, Շարակնոցում և Պատարագում, ընդ որում՝ «Հաւուն, հաւունը» սկսվում է 2-րդ տողից՝ «Դիտելով զհեթանոսս...»:

Հետևյալ փաստերը վկայում են Նարեկացու արվեստի աստվածային ծագումը՝ Ներսես Շնորհալին ցուցում է թողել, որ իր մի երգը կատարեն Նարեկացու տաղի մեղեդիով, իսկ Ն. Թահմիզյանը բացահայտել է «Ընկալ քաղցրությամբ» և Ն. Շնորհալու «Աշխարհ ամենայն» երգի ընդհանուր եզրերը (2, էջ 103): Այդ ազդեցությունը ուժի մեջ է և այսօր: Ահավասիկ՝ «Մատենաի» 3-րդ գլխի հիման վրա գրված (1985 թվականին) «Խմբերգային կոնցերտի» հեղինակ Ալֆրեդ Շնիտկեի խոստովանությունը՝ «Բանաստեղծական տեքստը թելադրել է երաժշտության բնույթը, ծնելով անհրաժեշտ հնչերանգ, որը բխում էր խոսքի արտասանությունից, ստեղծում հուզական լիցք և հոգևոր մթնոլորտ... Ես գրեցի այն երաժշտությունը, որը կյանքի է կոչել այդ տեքստը, այլ ոչ այն, որը ցանկանում էի» (2, էջ 237-238): Նույնը կարող էր ասել Էդգար Յովհաննիսյանը՝ իր «Մատենա ողբերգութեան» օրատորիայի վերաբերյալ: Նարեկացու ավետաբեր «Հաւիկ», «Հաւուն» և մյուս տաղերը Նոյյան աղավնու պես, կտրել անցել են «կենցաղոյս ծովի ալեբախումները»՝ դարերի արհավիրքները և հասել մեզ՝ շնորհիվ երգիչների սերնդափոխության: Դրանք գրի են առնվել խագերով, Հ. Լիմոնջանի նոտագրությամբ: Եվրոպական նոտագրության են վերածել Կոմիտասը, Մ. Աղայանը, Ռ. Աթայանը, Ն. Թահմիզյանը... Դասական են համարվում Կոմիտասի գրառումները՝ «Հաւուն, հաւուն», «Հաւիկ» (երեք տարբերակ), «Ահեղ ձայնս», «Սայլն» տաղերը և վերջինիս առնչվող

«Փառք Զրիստոսի ամենագոր յարութեանն» շարականը, իսկ «Աչքն ծով ի ծով»-ը՝ Ն. Թաշճյանի նոտագրությամբ: Կոմիտասը նույնպիսի ակնածանքով էր բյուրեղացնում և բազմաձայնում միջնադարյան շարականները, տաղերը, գանձերը, ինչպես Բախը՝ յուրերյան խորալները, որոնք հետագայում պիտի դառնային նորանոր ստեղծագործությունների «ներքին այրման շարժիչը»: Ըստ Ն. Թահմիզյանի՝ «Նարեկացու տաղերը մի կողմից առնչվում են Տերունական տոների հետ, մյուս կողմից՝ «Մատենաի», որի ալեկոծությունից հետո հանգստացնում և հաշտեցնում են արտաքին աշխարհի հետ» (2, էջ 88): Երաժշտագետը «Մատենանը» բնորոշում է իբրև հեղինակի մի հայացք, որը մխրճվում է Նարեկացու ներաշխարհը, իսկ տաղերը, «որ հակադրության յուրահատուկ սկզբունքով» կապված են «Մատենաի» հետ՝ հայացք դեպի արտաքին աշխարհը, բնությունը և մարդը»: Այս բևեռները հիշեցնում են Բեթհովենի բուռն, «ճակատագրական» 5-րդ սիմֆոնիան և հովվերգականը՝ 6-րդը, որոնք ստեղծվել են նույն 1808 թվականին, երբ Բեթհովենը փոթորկվում էր հակասական զգացմունքներով: Նարեկացու մեղեդիները հիմնականում երկու տեսակի են՝ այսպես ասած «մասիսաձև», որի հնչյունները գծագրում են Արարատի ուրվագիծը, մյուսը գահավիժում է զագաթից և հետզհետե հանգչում ստորոտում:

Ըստ Ն. Թահմիզյանի՝ Նարեկացու գրչին են պատկանում նաև հինգ երգվող տաղերի մեղեդիները: Սակայն կա կարծիք, որ նա հորինել է նաև իր «Վարդավառին» տաղի մեղեդին: Մանավանդ, որ տաղի մեղեդին իր գեղեցկությամբ արժանի է մյուսների կողքին դասվելու:

«Փառք Զրիստոսի ամենազօր յարութեանն» շարականը

Ն.Թահմիզյանը մանրամասն գրում է, թե ինչպես է Մ. Աբեղյանը հայտնաբերել Նարեկացու միակ շարականը: Պարզվում է, որ այն հաջորդում էր «Սայլն» տաղին: Ըստ Մ. Աբեղյանի, շարականը «Սայլն» տաղի շարունակությունն է, իբրև Սիոնի որդիների երգ՝ սա հիմնավորվում է կերպարային ընդհանրությամբ՝ սերովբեների, քերովբեների առկայությունը, փառաբանական բնույթը, տաղը և շարականը միավորող «Փառք Զրիստոսի ամենազօր յարութեանն» կրկնակով: Մինչդեռ, ըստ Գ. Աբգարյանի, տաղը այլաբանական է, և առանձին երգ է: Իսկ «նույն տոնին նվիրված ԴԿ շարականում... առանց որևէ այլաբանության, պատկերվում են Զրիստոսի հարության ավետարանական մանրամասնությունները» (1, էջ 87): Ըստ Թահմիզյանի, շարականը գրվել է տաղից շուտ և պատկանում է Նարեկացու գրչին:

Ինչ վերաբերում է «Ընկալ քաղցրութեամբ» աղոթքին, ապա չթերագնահատելով նրա երաժշտական բաղադրիչի արժանիքները, ասենք, որ այն բաղկացած է ընդամենը մի քանի հնչյունների սաղմոսերգային շարադրությունից և իր տեսակով պարզապես տարբերվում է տաղերի անհատականացված, մեծակերտ մեղեդիներից:

Վերջիններիս վերաբերյալ Ռ. Աթայանը գրել է՝ «Հայկական տաղերի մեղեդիները, նրանց կատարելության և գեղեցկության, և նրանցում արտահայտվող տրամադրության խորության պատճառով, հաճախ համեմատում են Բախի և Ջենդելի վոկալ կամ նվագարանային արիաների հետ» (3, էջ 4):

ՀԱՆՈՒՆ, ԽԱՆՈՒՆ

«ՀաւուՆ, ԽաւուՆ»-ը Հարութեան տաղ է, գրված «Երգ երգոց»-ի այլաբանական լեզվով: Իր սիրասնունդ տատրակին կանչող արքադաղը խորհրդանշում է Հիսուսին, իսկ տատրակը՝ հարսնուհու կերպարը՝ մարդկությանը: Զրիստոսը դարձի կոչ է անում, «հարսանեաց հրաւեր», որպեսզի մարդիկ ուտելով հացը (Հիսուսի մարմինը), խմելով գինին (իր արյունը) հաղորդվեն երկնային փեսայի հետ, որպեսզի հավիտենական կյանք ունենան:

«Մեղեդու առաջին՝ հնգյակային (կվինտա) թռիչքը, որը բխում է լռությունից (պաուզայից), ուղղված է դեպի հեռու- հեռուները» (Թահմիզյան), և ոչ միայն տարածության մեջ, այլև ժամանակի մեջ՝ գալիք սերունդներին, ուղղված դեպի հավերժը:

«Ներքին ցնցող բռնկումներից հետո ու դրանց դեմա միացող հետքերը կրող մի լռություն, որից ծնվում է տաղը... ուրիշ բան չեն կարող լինել, քան «ողբերգության մատյանում» պատկերված տիպի սարսուռներ», - գրում է Ն. Թահմիզյանը, և պարզաբանում՝ «Վերջինս պայմանավորված է լինում ստեղծագործության հղացմանը նախորդած հոգեկան ահագնալուր խռովքների տեղատվությամբ» (1, էջ 204): Այս խորաթափանց դիտարկումը հիշեցնում է Ֆ. Նիցշեի խոստովանությունը՝ Ժ. Բիգելի «Կարմենի» առիթով. «Ես լսում եմ երաժշտության գոյացման պատճառները»: (4, էջ 529)

Տաղը ծավալվում է Դձ առաջին դարձվածքին մոտիկ ստեղատիպ ձայնեղանակում, «Կոմիտասն այն համարել է Դձ-ի (նրա հիշյալ դարձվածքի) և Ակ-ի խառնուրդ» (1, էջ 205):

Ահեղ ձայնս

Այս տաղի մեղեդին, ասես, բխում է երգչի ուժգին արտաշնչման ալիքի վրա ու հետզհետե մարում, ինչպես լեռան գագաթից պոկված ժայռաբեկոր, կամ մի ջրվեժ, որը բախվելով ժայռին անդրադառնում է ու կրկին վեր խոյանում, նվաղում՝ «հանց թրթռուն արծաթե մի սյուն» (Ֆ. Նիցշե, «Ջրվեժը»): Հիրավի, մեղեդին հիշեցնում է առյուծի մռնչյունը. առյուծ, որ մարմնավորում է դժոխքն ավերող, գերիներին ազատող Փրկչի կերպարը: Այս տաղը Ն. Թահմիզյանը բնորոշում է իբրև մի ավետիս՝ համայն մարդկությանը: Հիշողության մեջ այն արթնացնում է Նաև Յո. Բրամսի 1-ին սիմֆոնիայի եզրափակիչ մասի գալարափողի «ավետիսը», որը ծագող արևի ճառագայթների պես իր հնչյունները սփռում է փրկագործված մարդկության վրա...

Աչքն ծով ի ծով

Եթե տաղի բանաստեղծական տեքստում Նարեկացին գեղանկարչի պես պատկերում է Տիրամոր գեղեցկությունը, ապա իր ելևէջներով վեհ, «մասիսաձև» մեղեդին արտահայտում է որդեկորույս մոր տառապանքների անդրադարձը պոետի սրտում: Այսպիսով, տաղը ամբողջացնում է Տիրամոր կերպարը. գեղեցիկ մարմնում՝ ողբերգական հոգի: Եվրոպական դասական արվեստում Մարիամի գեղեցկությունը, բերկրանքը, սովորաբար նկարագրվում էր “Ave Maria” կոչված երգերում, որոնք սկսվում են Գաբրիել հրեշտակի ողջույնով՝ Մարիամի հղիացման ավետիսով, իսկ Աստվածամոր տառապանքի մասին երգվում է “Stabat Mater” (կանգնած է մայրը խաչի դիմաց) կոչված ստեղծագործություններում:

Ի դեպ, Եվրոպայում առաջին “Stabat Mater”-ը ստեղծվել է 13-րդ դարի երկրորդ կեսին, այսինքն հայկական «Տիրամայրն» հայտնի տաղից մոտ 250 տարի հետո...

«Աչքն ծով ի ծով» տաղում Նարեկացին, ասես, միավորում է այս երկու ժանրերը. տաղի խոսքերը, կարծես մի “Ave Maria” է, իսկ մեղեդին՝ “Stabat Mater”:

Ահա այսպես, Նարեկացուն բնորոշ հակադրամիասնական հոգեվիճակը վառ կերպով դրսևորվում է նաև «Աչքն ծով ի ծով» տաղում:

Հիշենք «Մատեանը»՝ «Միևնույն սրտում՝ երկու զգացմունք...» կամ «Հաւիկ»-ի առավոտյան ցողի նման արցունքը և ահեղագոչ ձայնը՝ «գաբրիելեան փողոյն նման, աննման...»: Նարեկացու պատկերած Տիրամայրը գլխավորում է մարիամերգության համաշխարհային «մարգարտաշարը», որում շողշողում են Ռաֆայելի, Ջորջոնեի, Վ. Սուրենյանցի հանճարեղ «Մադոննաները»: Իր դրամատիզմով տաղը հիշեցնում է հատկապես, Դոնատելլոյի մարմարինո բարելիեֆը, որը կոտրված է և նորոգած, կարծես, քարն էլ ճեղքվել է Մարիամի արցունքից, և «այդ ճեղքն անցնում է նաև պոետի սրտի միջով» (Հ. Հայնե)...

Հաւիկ մի պայծառ տեսի

Հարության այս տաղի բանաստեղծական տեքստն, ասես, «Ահեղ ձայն» տաղի շարունակությունը լինի: Մի տարբերությամբ, որ «Հաւիկ» տաղում Զրիստոսը հանդես է գալիս իբրև հավք, ինչպես «Հաւուն, հաւուն» տաղում՝ աքաղաղ, իսկ «Ահեղ ձայն» տաղի մեջ՝ առյուծ: Ի դեպ, վերջինիս բովանդակությունը «տեղավորված» է «Հաւիկ»-ի 1-ին, 2-րդ տներում՝ Հիսուսը խաչի վրա ահեղ ձայնով գոչում է, իջնում և ավերում է դժոխքը: Մյուս տներում պատմվում է Հարության, աշակերտների հայտնվելու, Համբարձման, երկրորդ գալստյան, Ահեղ դատաստանի, արդարներիս պսակելու մասին: Այս երկու տաղերի գրական տեքստի ընդհանրությունը պայմանավորել է նաև մեղեդիների ընդհանրությունը՝ երկուսն էլ պոռթկումով են նվաճում գագաթնակետը, երկուսն էլ երգվում են «արտաշնչման ալիքի վրա», գահավիժում ու խաղաղվում ստորոտում: Այս տաղերն իրենց հերթին, իրենց վերջավորությամբ նման են «Հաւուն, հաւուն» տաղին: Վերջինս և «Սայլ» տաղը նման սկիզբ ունեն: Կարելի է նմանություն տեսնել մեղեդիների թռիչքների, մեծակերտության, զարդանախշերի և այլ տարրերի մեջ: Փաստորեն, բոլոր վեց տաղերի մեղեդիները, ասես, մի համաստեղություն են կազմում:

Այս հանգամանքը թույլ է տալիս մի համարձակ եզրակացության հանգել. գտնել տաղերի այնպիսի հաջորդականություն (կամ տարբերակներ)՝ լինի դա թե՛ գրական տեքստի և մեղեդիների կոնտրաստի, թե՛ ընդհանրությամբ փնջված մի ներդաշնակ ամբողջություն, այնուհետև այս մոնոդիաները բազմաձայնել, սիմֆոնիզացնել, շղթայել ինչպես Շուբերտի, Վագների, Մալերի երգերի շարքերը, Բրամսի՝ Աստվածաշնչյան հովերով համակված «Չորս խստաշունչ երգերը»: Ճիշտ է՝ սոնետների պսակի պես, վեց տաղ իրար հետևից կատարելը հասու կլինի միայն բարձրարվեստ երգիչներին, բայց հենց դա էլ կապահովի արժանի որակ այս սրբազան երգերին:

Վարդավառին

Այս տաղի վիճահարույց մեղեդին, հավանաբար, ստեղծվել է Նարեկացու ժամանակաշրջանում, կամ հորինված է իր տաղերի ոճով ու ոգով: Այդ մեղեդին հյուսված է ավանդական տարրերից. առաջին իսկ քայլը՝ մեծ սեկունդա ինտերվալը, հանդիպում ենք բազում հոգևոր և ժողովրդական երգերում: Այդպես են սկսվում «Անձինք նուիրեալք», «Սիրտ իմ սասանի», «Ու՛ր ես, մայր իմ», «Կռունկ» և այլ երգերը: Հիշյալ մեղեդիում հնչում են նաև դարձվածներ, հնչյունաբույլեր, որոնք շողշողում են նաև «Աչքն ծովի ծով», «Ամեն, Հայր Սուրբ» և այլ երգերում:

Եթե հետևելու լինենք «Վարդավառին» տաղում հերթագայող կերպարների «ուլունքաշարին», ապա կնկատենք հետևյալը. Գոհար վարդը «բռնկվում» է արեգակից, ու հրդեհում «ծաղկանց ծովը», ծառի ծաղիկն ու պտուղը, որը սնվում է սաղարթի խուռն տերևներով, որոնց սոսափյունը նման է տավիղին, որով երգում էր Դավիթ սաղմոսերգուն: Ծաղկում են նաև «սոսն ու տոսախը», «նոճիներն ու արոսենին նորաբողբոջ շրշում են», գգվում վարդաշուշանին, շուշանը լցվում է «շող-շաղով և շար մարգարտով», այնուհետև.

Ծաղկունքդ ամեն շաղ առին,
 Շաղն յամպեն, յամպն յարեգակնեն.
Աստեղքդ ամեն շուրջ առին,
 Դեմ լուսնին գունդ-գունդ բոլորին:
Գունդ-գունդ խաչածև գնդակ,
 Յօրինուած երկնից շուրջանակ...

Եթե այս կերպարների շարանը (ինչպես այբուբենի տառերը և դրանց հնչումը) համապատասխանեցնենք երաժշտական հնչյուններին, ապա լսելի կդառնա տիեզերքի երգը, որն արձագանքում է և տաղի մեղեդիում: Գուստավ Մալերն իր մեծակերտ 8-րդ սիմֆոնիայի մասին էր ասում. «Պատկերացրեք, որ տիեզերքը սկսում է հնչել և զրնգալ: Արդեն երգում են ոչ թե մարդկային ձայները, այլ պտտվող արևներ և մոլորակներ» (5, էջ. 254): Եթե այդ սիմֆոնիան «մակրոտիեզերքն» է, ապա տաղը՝ յուրօրինակ մի «միկրո տիեզերք» է:

Նարեկացու տաղերն ապրում են և ապրեցնում

Հայ կոմպոզիտորները իրենց արվեստում յուրովի կիրառել են, մշակել Նարեկացու տաղերը: Նարեկացու մեղեդին մյուռնի մերանի պես շաղախվել է ու կյանքի կոչել նորանոր երկեր: Առաջինը Ալեքսանդր Փիրումովն էր, որ իր 2-րդ կվարտետում կիրառեց «Հաւիկ» տաղը, սակայն ոչ կրոնական նշանակությամբ, այլ իբրև զուտ երաժշտական շինանյութ (մոլեգնող անաստվածության ժամանակաշրջանում):

Էդգար Յովհաննիսյանի 1-ին սիմֆոնիան հիմնված է «Հաւիկ» տաղի մեղեդու վրա: Սկզբում այն խմորվում է ընդերքում, ինչպես հրահեղուկ, որը ժայթքում է 3-րդ մասում՝ «Հաւիկ»-ը ամբողջ հասակով վեր է խոյանում, հերոսաբար «արծվում» սիմֆոնիայի «երկնականարում»: «Հաւիկ» տաղը հայտնվում է նաև Լևոն Աստվածատրյանի նվագարանային «Պրոլոգ»-ում՝ պոլիֆոնիկ շարադրությամբ:

Հայտնի են և Սերգեյ Աղաջանյանի «Պոլիմոնոդիա»-ները՝ մեկում «Հաւուն, հաւուն» տաղն է ճյուղավորվում, ինչպես խաչքարի զարդանախշերը, մյուսում «Հաւիկ»-ը:

Վերջինիս մեջ մեղեդու վերելքը լարային նվագախմբի ընդերքից մինչև վերին ռեգիստրները խորհրդանշում է Հարության գաղափարը: Ա. Փիրումովի, Լ. Աստվածատրյանի, Է. Հովհաննիսյանի ստեղծագործություններում տաղի մեղեդին տրոհվում է ու շաղախվում ընդհանուր հյուսվածքին, իսկ Աղաջանյանը պահպանում է տաղերի հնչյունների բարձրությունները, սակայն տևողություններն են փոփոխվում, այնպես որ ստացվում է մի յուրատեսակ կանոն:

Ռոբերտ Աթայանը ձայնի և դաշնամուրի համար մշակել է «Հաւուն, հաւուն», «Հաւիկ», «Սայլն», «Ես ձայն գառլիւծուն ասեմ» («Ահեղ ձայնս») տաղերը, որոնց նվագակցությունը ակորդային-հոմոֆոնիկ է: Որոշ երաժշտագետներ նշում են հարմոնիաների եվրոպական երանգը, մինչդեռ «Հաւուն»-ի «դիտելով գիւթանոսս» հատվածում հայկականի և եվրոպականի հակադրամիասնությունը, մաժորա-մինոր խաղիկները, խորհրդավոր հարմոնիաները երգին հաղորդում են համապարփակ հնչողություն: Ընդ որում, տաղերի մեղեդիները հնչում են ամբողջական և անփոփոխ: Նույնը և Վարդ Մանուկյանի «Հաւիկ»-ում, որը նույնպես գրված է ձայնի և դաշնամուրի համար, նվագակցությունը նմանակում է եկեղեցական զանգերի դողանջներին: Տաղերի հետ ավելի ազատ է վարվել Երվանդ Երկանյանը՝ բացի «Ահեղ ձայնս» տաղից, նա մշակել է մնացած չորսը, վոկալ և նվագարանային իրենց տարբերակներով: Ի դեպ, «Հաւիկ», «Հաւուն, հաւուն», «Ահեղ ձայնս» տաղերը, «Շարական»-ը բազ-

մաճայնվել են նաև տողերիս հեղինակի կողմից՝ ձայնի և նվագարանների համար, ձայնագրվել Ազգային ռադիոյի ֆոնդի համար և հաղորդվել հեռուստատեսությամբ՝ Գևորգ Յուսանյանի մեներգությամբ: Իսկ «Հաւիկ»-ը Գ. Յուսանյանը ձայնագրել է նաև ջութակով, և նվագը չի զիջում երգին: Անմոռանալի է նաև Լուսինե Չաքարյանի «Հաւուն, հաւուն»-ը՝ «Շարական» համույթի նվագակցությամբ (Կոմիտասի անվան համերգասրահում): Կոմպոզիտորների այս «հոգևոր ընտանիքում» իր խոսքն է ասել նաև Տիգրան Մանսուրյանը, որի «Հաւիկ»-ը կատարվել է 1998 թվականին՝ Նորվեգիայում: Ալտի մենանվագը՝ Զիմ Զաշքաշյան (Գերմանիա), հարվածայինները՝ Ռոբին Շուկովսկի (Նյու Յորք): Տողերիս հեղինակի հետ զրույցում Տիգրան Մանսուրյանը նշել է, թե որքան էլ տարբեր լինեն «Հաւիկ» տաղի մեկնություններն ու կերպարանափոխությունները մշակողների կողմից, չպետք է հեռանալ գլխավոր գաղափարից, այն է՝ Հարությունը... Այս երաժշտության չորս բույսերն իր մեջ, ասես, տեղավորում է մի ամբողջ հավերժություն: Տաղի մեղեդին նոտագրել է ինքը՝ Մանսուրյանը՝ Կոմիտասի սկավառակից, առավել ճշգրտելով ելևէջները՝ ընդհուպ մինչև քառորդ տոներ: Մեղեդին ծավալվում է անփոփոխ, վիբրաֆոնի ճախրող, վերընձյուղվող հնչյունների «խնկարկումով» պարուրված, որոնք խորհրդանշում են Հիսուսի Հարությունը և մարդկության փրկությունը...

Դանիել Երաժիշտ

Օգտագործված գրականություն

- 1.Холопова В, Чигарёва Е., “Альфред Шнитке” М.,1990
- 2.Ն. Թահմիզյան, Գրիգոր Նարեկացին և հայ երաժշտությունը V-XVդդ., Եր., 1985
- 3.Հայ միջնադարյան տաղեր, մշակ.՝ Ռ. Աթայանի, Եր., 1972
- 4.Ф. Ницше, Сочинения в двух томах, т.2, М., 1990
- 5.И. Барсова, Симфонии Густава Малера, М., 1975

Տաղ Յարութեան

Սայլն այն իջաներ ի լեռնէն ի Մասեաց,
Եւ ի վերայ նորա՝ աթոռ ոսկեղէն,
Եւ ի վերայ նորա՝ բեհեզ ծիրանի,
Եւ ի վերայ նորա՝ Որդի արքայի,
Եւ յաջմէ նորա՝ վեցթևեան սերովբէքն,
Յահելէ նորա՝ բազմաչեայ քերովբէքն,
Առաջի նորա՝ մանկունք գեղեցիկ,
Ի գիրկս նոցա՝ սաղմոսարան և քնար,
Ի ձեռս նոցա՝ խաչն փրկչական,
Որք երգէին և ասէին.

—Փա՛ռըք Զրիստոսի ամենազօր յարութեան:

Ածեա՛ր էն, ածեա՛ր,
Չսայլիկն ածեա՛ր էն, կացուցեալ.
Ի Մասեաց յաջ կողմանէն
Չսայլիկն ածեա՛ր էն, կացուցեալ.
Եւ ահա չչարժեր սայլիկն այն,
Եւ ահա չխաղայր անիւն այն:

Եթէ հարիւր բարդ խողովան, վեց կորնկան,
Մին մանուշակ՝ խրճադիզեալ,
Ի Մասեաց յաջ կողմանէն
Չսայլիկն ածեալ են, կացուցեալ.
Եւ ահա չշարժէր սայլիկն այն,
Եւ ահա չխաղայր անիւն այն:

Եթէ եզինքն են սաթ ու սպիտակ,
Ծաղկախայտուցք, արագաքայք, ընթացականք,
Եղջիւրք իւրեանց՝ խաչանման,
Եւ մազն ամէն՝ հոյլ մարգարիտ.
Եւ ահա չշարժէր սայլիկն այն,
Եւ ահա չխաղայր անիւն այն:

Եթէ սամիքն են արծաթի, լուծն է ոսկի,
Եւ սամոտիքն՝ ապրիշիմի,
Փոկեն՝ ի կերպասոյ հիւսեալ,
Եւ խարազանն՝ փնջեալ ծաղիկ.
Եւ ահա չշարժէր սայլիկն այն,
Եւ ահա չխաղայր անիւն այն:

Այն ճորտն ճոճ էր և ճապուկ,
Ուռամիջակ, հաստաբազուկ,
Լայնաթիկունք, խարտիշագեղ, ահեղագոչ.
Նա ձայն ածեր եզևամուխն,
Կանչիւն առնէր աթոռակին,
Դարձեալ խաղայր եզևամուխն,
Խաղայր, ցնծայր աթոռակին.
Եւ ահա շարժէ՛ր սայլիկն այն,
Եւ ահա խաղա՛յր անիւն այն:

Ի յառեղէն առեալ շարժումն գունդն սայլին,
Այսօր անուշահոտ բուրմամբ ընթանայ:
Սայլն ի Սինեայ
Երկրորդ օրէնքն Է Մովսէսի.
Եւ այն հարիւր բարդ խոյրձանն՝
Այն նահապետքն են, մարգարէք.
Եւ այն վեց բարդ կորնկանն՝
Վեցօրեայ գործքն Աստուծոյ.
Եւ այն մինն մանուշակ՝
Միաւորեալ Երրորդութիւն.

Եւ այն մանուկ խարտիշագեղն՝
Այն կարապետն է Յովհաննէս.
Եւ այն չորս գունդն սայլին՝
Աւետարանն է Զրիստոսի:

Ի գիւ գայր, ի գիւ, սայլիկն ի գիւ.
Ի Մասեաց յաջ կողմանէն
Սայլիկն ի գիւ գայր, ի գիւ,
Եւ ճռնչալով գայր մտանէր յԵրուսաղէմ.
Եւ որդիք նոր Սիոնի,
Նոր երգէին՝ զայս ասելով.
—Փա՛ռքք Զրիստոսի ամենագոր յարութեան:

Տաղ Հարություն

Փահք Քրիստոսի ամենագոր հարության:

Սայլն այն իջևում էր Մասիս լեռն ի վայր,
Եվ նրա վրա աթոռներ կային կարգով շարեշար,
Եվ նրա վրա գահույք ոսկեղեն,
Եվ նրա վրա բեհեզ ծիրանի,
Եվ նրա վրա որդին արքայի.

Աջից վեցթևյան սերովբեներն են,
Ձախից՝ բազմաչա քերովբեներն են,
Առջևում նրա՝ մանկուք գեղեցիկ,
Գրկերում նրանց՝ խաչ տերունական,
Ձեռքերում՝ քնար ու սաղմոսարան,
Որ երգելով ասում էին.

Փահք Քրիստոսի ամենագոր հարության:

Բերել են, բերել են սայլիկը,
Բերել են կանգնեցրել.
Եվ ահա չէր շարժվում սայլիկն այն,
Եվ ահա չէր խաղում անիվն այն:

Վրան հարյուր բարդ խորձան, վեց՝ կորնկան,
Մի՝ մանուշակ խրձադիզած՝
Սայլիկը աջ կողմից Մասյաց
Բերել են ու կանգնեցրել.
Եվ ահա չէր շարժվում սայլիկն այն,
Եվ ահա չէր խաղում անիվն այն:

Սամիներըն՝ արծաթից են, լուծը՝ ոսկուց,
Սամոտիներն՝ ապրշումից.
Շարանման վրան շարված
Փոկերն են հույլ մարգարտահուն, Խարազանը՝ փնջված ծաղիկ.
Եվ ահա չէր շարժվում սայլիկն այն,
Եվ ահա չէր խաղում անիվն այն:

Ճկուն էր ճորտն այն ու ճապուկ,
Դալարամեջք, հաստաբազուկ,
Լայնաթիկունք, խարտիշագեղ, ահեղագոչ.
Նա ձայնում էր եզնամուլին,
Խայտում, ցնծում ու կանչում էր աթոռակին:

Եզներն էին սաթ ու սպիտակ,
Ծաղկախայտուլց, քաջընթացիկ, արագաքայլ,
Եղջույրները՝ խաչանման,
Իսկ մազերը՝ հույլ մարգարիտ.
Եվ ահա շարժվում էր սայլիկն այն,
Եվ ահա խաղում էր անիվն այն,
Օրորելով կուրծն ամեղին՝
Ընթանում էր անուշ բուրմամբ:

Սայլն Մովսեսի երկրորդ օրենքն էր Սինայում.
Այն հարյուր բարդ խուրձանը՝
Նահապետներ, մարգարեներ,
Կորնկանը վեցը բարդոց՝
Տիրոջ գործերը վեցօրյա,
Մանուշակն այն մի բարդոցով՝
Միավորյալ Երրորդություն,
Այն մանուկը խարտիշագեղ
Սուրբ Հովհաննեսն էր Մկրտիչ,
Իսկ սայլիկի չորս կրծերը՝
Ավետարանը Քրիստոսի:

Գիլ գալիս էր գլգլալեն սայլիկն ի գիլ,
Գալիս էր աջ կողմից Մասյաց,
Սայլիկն ի գիլ գալիս էր գիլ գլգլալեն
Ու մտնում էր ճնռչալով Երուսաղեմ
Իսկ որդիները Սիոնի
Երգում էին այս ասելով.
Փա՛ռք Զրիստոսի ամենագոր հարության:

Թարգմ.՝ Վազգեն Գևորգյանի

Մեղեդի ճննդեան

Աչքն ծո՛վ ի ծո՛վ ծիծաղախիտ ծաւալանայր յառաւօտուն՝
Երկու փայլակնաձև արեգական նման.

Շողն ի ժմին իջեալ յառաւօտէ լոյս:

Վարսիցն երամից գարդ, երամից գարդ.

Ոլորս են ամեալ եռահիւսակն բոլորեալ այտիւք:

Յայտեն նռնենի գեղաշիտակ ծայրից ծաղկանց,

Որոյ սիւնն ի սրտին նուսխայօրեն կարկաջայր:

Ձեռացն եղիշոյ սարդիատունկ կամարակապ կապեր,

Ատիճա՛ղ-պատիճա՛ղ ստղի-խտղի երգով.

Հոսեր գելւելսն ընդ միմեանս.

Հանդարտիկ խաղայր, թիկնեթեկին ճեմեր:

Բերանն երկթերթի, վարդն ի շրթաց կաթեր,

Լեզուին շարժողին քաղցրերգանայր տաւիղն:

Ծոցն լուսափայլ կարմիր վարդով լցեալ,

Ծղիքն ծիրանի՝ մանուշակի հոյլք.

Խնկեալ ի կնդրկէ բուրուռա՝ հրով աստուածայնով լցեալ,

Ձայն քաղցրանուագ, որ ի նմանէ հնչեր:

Գեղեցիկ պատմութեանսն գարդարեալ էր,

Ի կապուտոյ, ի ծիրանոյ, ի բեհեզոյ, ի յորդանէ.

Գօտին՝ արծաթափայլ, ոսկետոտուն, կամարակապ յականց,
Յականց շափիւղայ մանրամասին յօրինուածով պճնեալ:
Անձինն ի շարժել մարգարտափայլ գեղով,
Ոտիցն ի գնալ՝ շողն ի կաթիլ առնոյր:
Այն թագաւորին, այն նորածին Փրկչին՝
Չքեզ պսակողին, փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն:

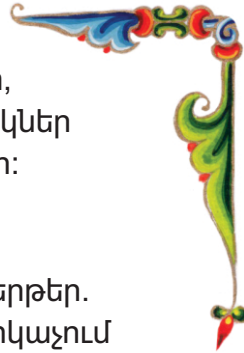
Մեղեդի Ճննդյան

Ճավալվել են աչքերը ծով
Առավոտվա ծովի վրա ծիծաղախիտ,
Ինչպես երկու փայլակնաձև արեգակներ
Շողն է նման լուսացնող այգաբացի:

Թափվում էին այտերից՝ վառ
Դափնեվարդի ու նռնենու ծաղկաթերթեր.
Գեղաշիտակ իրանից սիրտն էր կարկաչում
Հուզավարար կենսատու սեր:

Կամար կապած թևերը գիրգ՝
Երգում էր նա ախորժալուր ու գեղգեղուն,
Ելեջներն հյուսում իրար.
Շարժվում հանդարտ ու ճմում էր թիկնեթեկին:

Բերանն երկթերթ, շրթունքներից վարդն էր կաթում.
Լեզվի տավիղն էր քաղցրերգում հուզումնահորդ.
Շողում էին նույն կենսավառ
Սիրով չքնաղ ու գինեթույր
Ճամերն իրենց գիսակներով խոպոպավոր:

Այդ վարսերը համերամ զա՛րդ, համորեն զա՛րդ,
Ոլորք առած եռահյուսակ՝
Բոլորվել են այտերի շուրջ.
Լուսափայլ Է ծոցը, կարմիր վարդով լցված,
Դաստակներն են մանուշակի ծիրանի փունջ:

Բուրում էր նա կնդրուկի պես
Աստվածային հրով լցված մի բուրվառի.
Ձայնն էր մեղուշ, քաղցրանվագ:

Չարդարված էր պատմունանով գեղեցկատես,
Որ բեհեզի կապույտ, որդան ու ծիրանի
Գույներով էր ոսկեշողում.
Գոտին կամար, արծաթափայլ,
Ոսկետտունն ու նրբակերտ՝
Պաճուճված էր ակնեղենով շափյուղայի:

Երբ շարժվում էր մարգարտափայլ գեղեցկությամբ,
Ջայլերի հետ շողն էր կաթում իր ոտերից:

Քեզ պսակող թագավորին
Ու նորածին այն փրկչին փա՛ռք
Հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Թարգմ.՝ Վազգեն Գևորգյանի

Տաղ Սուրբ Խաչին

Ի յերուսաղեմ գընամ,
Ի յայն աստուածաշէն քաղաքն,
Ի յայն գեղեցկաշէն տաճարն,
Ի յայն շուշանի նման Սիոնն:
Աննըմանին ո՞վ նըման.
Աննըմա՛ն:

Հաւիկ մի պայծառ կացեալ
Ի յայն խաչաթևին վերայ,
Թևս արծաթածալ ունէր
Արեգական շողոյն նըման.
Աննըմանին ո՞վ նըման.
Աննըմա՛ն:

Չճայնիկն ողորմիկ ածեր՝
Գաբրիէլեան փողոյն նըման,
Չաչերն արտասուօք լընոյր՝
Առաւօտուն ցօղոյն նըման:
Աննըմանին ո՞վ նըման.
Աննըմա՛ն:

—Այ գեղեցկագեղ հաւիկ,
Որ նստիս յայտ խաչաթևիդ վերայ,
Չծայնիկդ ընդէ՞ր ողորմիկ ածես՝
Գաբրիէլեան փողոյն նըման,
Չաչերդ արտասուօք է՞ր լնուս՝
Առաւօտուն ցօղոյն նըման:
Աննըմանին ո՞վ նըման.
Աննըմա՛ն:

Այ գեղեցիկ հաւիկ,
Առ քեզ են աւետեաց հրաւերս,
Դու սեզ խաղի առեալ ցնծա՛:
Աննըմա՛ն:

Տաղ Յարութեան

Հաւո՛ւն, հաւո՛ւն արթնացեալ, դիտելով զհեթանոսս,
Ձայնէ՛ր, ձայնէ՛ր, տատրակին, սիրասնունդ սիրելոյն.
—Դարձի՛ր, դարձի՛ր սոմնացիդ ընդ վիմին հովանեաւ,
Ե՛կ, հարսնուհիդ ի լերանց ընծուց, ի դաշտաց այծեմանց:
Եկեա՛լ, եկեա՛լ տաւադին յԵփրայիմ Բեթելին,
Ելեա՛լ, ելեա՛լ յասպարէզս ի յայգին Կեդրոնի.
Հնձա՛ն, հնձա՛ն կոխելով գոյն ի գոյն բոսորի,
Արկեա՛լ, արկեա՛լ փայտի հաց ըզգէնլիս իւր զենեալ.
Խառնեա՛լ, խառնեա՛լ ի գինի գխառնելիս անուշից,
Բաժա՛կ, բաժա՛կ մատուցաւ ի հրաւեր հարսանեաց.
Հրաւէ՛ր, հրաւէ՛ր հարսանեաց. Եկայք նոր ժողովուրդք,
Կերա՛յք, կերա՛յք յիմ հացես և արբէք զիմ գինիս,
Զի կեցցիք յանըսպառ յանվախճան յաւիտեան:

Մեղեդի Հարուլթյան

Հավիկն, հավիկն արթնացած
Հեթանոսներ տեսնելով՝
Ձայնեց, ձայնեց տատրակին՝
Սիրասնունդ սիրելուն.
— Դարձի՛ր, դարձի՛ր, սոմացի՛դ. Հովանու տակ այն ժայռի.
Ե՛կ, հարսնուհի՛դ, լեռներից ինձերի ու
Այծյամների դաշտերից:

Գալիս, գալիս են խմբվում
Եփրայիմում, Բեթելում,
Ելնում, ելնում ասպարեզ՝
Այգեստանում Կեդրոնի:

Հաց է պատրաստել,
Մորթել է զոհն իր,
Հնձանել գինի,
Շառագույն, բոսոր,
Խառնել է գինուն
Անուշ համեմունք:

Բաժակ մատուցվեց
Ի կոչ հարսանյաց,
Կոչո՛ւնք հարսանյաց.
— Եկե՛ք, ժողովո՛ւրդ,
Կերե՛ք իմ հացից.
Ըմպե՛ք իմ գինին,
Որպեսզի ապրեք
Հավետ անվախճան:

Թարգմ.՝ Վազգեն Գևորգյանի

Տաղ Սուրբ Խաչին

Ես ձայն գառիւծուն ասեմ,
Որ գոչեր ի քառաթևին.
Ի քառաթևին գոչեր,
Ձայն առներ ի սանդարամետս.
Սանդարամետն այն ի դող եղեալ,
Սասանիւր ի ձայնէն ահեղ.
Ահեղ ձայնս, որ ես լըւայ,
Սա քակէ զամուրս, որ ունիմ.
Չամուրս իմ քակել կամի,
Գերելոցն առնել գերեդարծ.
Գերեացն երանի ասեմ,
Որ եղեն ի յառն առիւծուն.
Ի յառն առիւծուն եղեն,
Այլ չունին ակըն տանջելոյ.
Ակըն տանջելոյ չունին,
Ակն ունին անանց պըսակին.
Պըսակ բոլորեալ առնուն,
Յառիւծէն՝ յանմահ արքայէն.
Փա՛ռըս Փրկողին տացուք,
Որ փրկեաց զգերեալսն ի բանտէն:

Տաղ Խաչի Վերացման

Այն առյուծի ճա՛յնն եմ ասում.
Որ գոչում էր քառաթևին,
Քառաթևին գոչում էր ու
Ձայն էր տալիս սանդարամետ.
Սանդարամետը դողահար՝
Սասանվում էի ահեղ ձայնից:

Ահեղ ձայնն այն, որ լսեցի,
Քանդում էր իմ ամրոցները.
Ամրոցներս է ուզում քանդել,
Գերյալներին գերեդարծել:

Փա՛ռք տանք փրկչին, որ ազատեց
Գերյալներին խավար բանտից:

Երանի՛ր այն գերիներին,
Որ առյուծին ավար եղան,
Ավար եղան այն առյուծին.
Այլևս չունեն տանջանքի վախ,
Տանջանքի վախ չունեն այլևս,
Անանց պսակ են սպասում
Ու կստանան հյուսված պսակ
Անմահ արքա այն առյուծից:

Թարգմ.՝ Վազգեն Գևորգյանի

Տաղ Վարդավառին

Գոհար վարդըն վառ առեալ
 Ի վեհից վարսիցն արփենից.
Ի վեր ի վերայ վարսից
 Ծաւալէր ծաղիկ ծովային:
Ի համատարած ծովէն
 Պղպջեր գոյնըն այն ծաղկին.
Երփին երփնունակ ծաղկին,
 Շողշողեր պտուղն ի ճղին:
Քրքում վակասիր պտուղն,
 Սնանէր խուռըն տերևով.
Տերևն տաւիղ տուողին,
 Չոր երգէր Դաւիթ հրաշալին:
Ի փունջ խուռներամ վարդից
 Գոյնզգոյն ծաղկունք ծաղկեցան,
Այդ սօս ու տօսախ ծառերդ
 Վարդագոյն ոստս արծակեցին:
Այդ նոճ ու բողբոջ ասրօսդ
 Չարդ առեալ վարդըն շուշանին.
Շուշանըն շողեր հովտին,
 Շողշողեր դէմ արեգականն:

Այն հիւսիսային հաւէն
Հով հարեալ գոհար շուշանին:
Յայն հարաւային լեռնէն
Քաղցր օդով ցօղէր շուշանին:
Շուշանըն շաղով լցեալ,
Շող շաղով և շար մարգարտով.
Ծաղկունքդ ամէն շաղ առին,
Շաղն՝ յամպէն, ամպն՝ յարեգակնէն:
Աստղունքդ ամէն շուրջ առին
Դեմ լուսնին գունդ-գունդ բոլորին.
Գունդ-գունդ խաչածև գնդակ,
Յօրինուած երկնից շրջանակ:
Փա՛ռք Հօր և Որդւոյն յաւէտ,
Սուրբ Հոգւոյն այժմ և յաւիտեանս:

Տաղ Վարդավառի

Գոհար վարդն էր շղարշ առել
Արփիական վեհ վարսերից.
Ծավալվում էր հուսկ վերևում, վարսերից վեր,
Ծաղկածիծաղ ծովն երկնային:

Եվ այդ ծովից համատարած
Պղպջում էր գույնն այն ծաղկի երփնափողփող.
Իսկ ճյուղերին հուրհրատում էին հասած
Պտուղները քրքումնաթույր:

Հուրհրատում էին նրանք սիրասնունդ
Հովանու տակ խուռն ու առատ տերևների.
Որ սոսավում էին ինչպես հրաշալի
Դավթի տավիղն աստվածատուր:

Վարդաստանն էր շողարծակում հազարերանգ
Ծիծաղածուկի ծաղիկների երփնախաղով.
Սոսն ու տոսախն էին սփռել այնտեղ բոսոր
Դալարագեղ ոստերն իրենց:

Նոճիներն ու արոսենին նորաբողբոջ
Շրջում էին՝ հեքով հուշիկ
Գգվելով վարդ ու շուշանին.
Շողշողում էր շուշանն հովտում.
Շողում էր դեմն արեգակի:

Հյուսիսային հովն հեգասահ
Հովհարում էր գիրգ շուշանին.
Հարավային լեռների գով
Օղն էր ցողում ջինջ շուշանին:

Ու շուշանն էր լցվում շաղով,
Շող շաղով ու շար մարգարտով.
Արեգնափայլ ոսկի ամպից
Շաղն է ցողում ծաղկունքն ամբողջ:

Նշմարվեցին հետզհետե
Աստղերն առկայծ ու դարձդարձիկ,
Լուսինն առան բույլերի մեջ
Ու երկնքի բիլ կամարին համատարած
Հոծ խմբերով շուրջանակի ճառագեցին:

Փա՛ռք Հոր, Որդուն և սուրբ Հոգուն
Այժմ և միշտ հավիտյանս հավիտենից:

Թարգմ.՝ Վազգեն Գևորգյանի

Շարական

Փա՛ռք Զրիստոսի ամենազօր յարութեանն:

Զրիստոսի ամենազօր յարութեանն

Երկրպագեն քերովբէքն,

Եւ վեցթւեան սերովբէքն

Հոգևորական հնչմամբ երգեն՝ ասելով.

-Փա՛ռք Զրիստոսի ամենազօր յարութեանն:

Այսօր անուշահոտ բուրմամբ ընթանային սուրբ կանայքն,

Տեսանելով գիրեշտակն արեգակնակերպ փայլմամբ,

Ի վերայ վիմին գոչէր՝ ասելով.

-Փա՛ռք Զրիստոսի ամենազօր յարութեանն:

Այսօր արծակեցաք ի կապանաց նախահօրն

Եւ վերստին նորոգմամբ

Յաւիտենական կենացն եղաք ժառանգորդք.

- Փա՛ռք Զրիստոսի ամենազօր յարութեանն:

Սայլն այն իջաներ

Չափավոր ծանր

Փառք քրիստոս -

5 սի ա - մե 3 նա - զօր

9 յա - թու - թեան:

13 Չափավոր միջակ
Սայլն այն ի - ջա - ներ

16 ի լեռ - նին ի Մա - սեաց

19

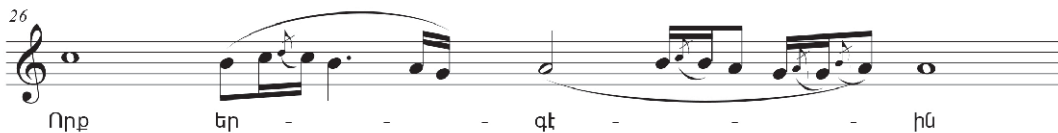
1 - 4.ել	ի	վե	-	րայ	նո	-	-	-	-	րա
	5.ել	յաջ	-	մէ	նո	-	-	-	-	րա
	6.3ա	-	իե	-	կէ	-	-	-	-	րա
	7.Ա	-	ռա	-	ջի	-	-	-	-	րա
8.ի	Գիր	-	-	-	նրս	-	-	-	-	ցա
9.ի	ծե	-	-	-	նին	-	-	-	-	ցա

23

1.ա	-	թոռք	են	-	կար	-	-	-	գեալ.
2.Գա	-	հոյք	ոս	-	կե	-	-	-	դէնք.
3.բե	-	հեգք	ծի	-	րա	-	-	-	միք.
4.որ	-	դի	ար	-	քա	-	-	-	յի.
5.վեց	-	թեւեան	սե	-	րով	-	-	-	բէքն.
6.բազ	-	մաչեայ	Քե	-	րով	-	-	-	բէքն.
7.նան	-	կունք	գե	-	դե	-	-	-	ցիկ.
8.խաչ	-	տէ	րու	-	մա	-	-	-	կան.
9.սաղ	-	մի	սարան	-	եւ	-	-	-	քնար.

ըստ Մ. Եկմալյանի

6

11

16

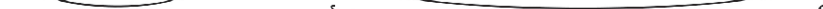

[illegible]

65 w - pt -

69

73 կա - - - և ևր - 3 - -

77

Հաւիկ

Ծանր

The musical score is written for a single melodic line in treble clef, featuring a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The tempo and mood are indicated as 'Ծանր' (Heavy). The score consists of six staves, each containing a line of Armenian lyrics. The lyrics are: 'Հաւիկ մի պապ -', 'ծառ տն - - - -', 'սի Ան - - - -', 'նը-ման:', 'Ան-նը - մա -', and 'նի ո՛վ,'. The music includes various rhythmic values, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are also some performance markings like 'mf' and '6' (likely indicating a sixteenth note). The score is written in a standard musical notation style with a treble clef and a key signature of one sharp.

mf

Հաւիկ մի պապ -

4

ծառ տն - - - -

8

սի Ան - - - -

13

նը-ման:

16

19

Ան-նը - մա -

նի ո՛վ,

24

n[~]վ,

n[~]վ, *p*

n[~]վ,

29

նը - նան,

n[~]վ,

32

p

n[~]վ,

նը - նան:

37

նն

նը - նան:

Հաւուն-հաւուն

Ծանր

Հա-ւուն հա - - - - -

ւուն աղթ - նա - - - - -

ցեալ դի - տե - - - - -

լով զիե - թա - - - - - նոսս:

Ահեղ ճայնս

Ծանր

Ա - հեղ ճայ - նըս,

3 որ ես լը - - - ուայ

5 սա քա - կէ զա-մուրս,

7 որ ու - - - նիմ:

Գոհար Վարդն

Գովական, սերտ

Գո - - - - -

4 - հար

7

10 վար - - - - -

13 դըն վառ

Շարական

Չափավոր-միջակ

Ֆ. Բ. Գ. -----

Փա - ռըք Քրիս - տո - սի ա - մե - նա - զօր յա - րու - թեանն:

Ա. 6

Քրիս-տո-սի ա - մե - նա - զօր յա - րու - թեանն եր - կըր - պա - զենքն -

10

րո - բէք և վեց թեւ - եան սե - րո - բէքն հո-գե - տ - րա - կան հընչ - մամբ եր - զենքն

15 Dal segno

Այ - սօր ա - նու - շա - հոտ բոր - մամբ ըն - թա - նա -

Գրիգոր Նարեկացի «Տաղեր», 2018թ.

Երգերի բազմաձայնումը՝ Դանիել Երաժիշտի
Երգերը կատարում են՝

Գևորգ Զուլանյան (տենոր)

Սայլն այն իջաներ
Աչքն ծով ի ծով (Մ. Եկմայան)
Հաւիկ մի պայծառ տեսի
Հաւո՛ւն, հաւո՛ւն
Շարական

Աննա Մայիլյան (սոպրանո)

Գոհար վարդն
Ահեղ ձայնս

Հրատարակության խորհրդատու՝ Դանիել Երաժիշտ
Մանրանկարիչ՝ Լիլիթ Վարդումյան
Համակարգչային շարվածք և ձևավորում՝ Կարինե Մակարտիչյան
Սրբագրիչ՝ Մարինե Հարությունյան
Խմբագիր՝ Լիլիթ Վարդումյան
Գործադիր պրոդյուսեր՝ Նարեկ Հարությունյան
Հատուկ շնորհակալություն Աննա Մայիլյանին և Գևորգ Հունանյանին

©«Նարեկացի» արվեստի միություն, 2018

